

ქალთა მიმართ ძალადობა გენდერული დისკრიმინაციის ნიშნით

ქალთა მიმართ ძალადობა გავრცელებული პრობლემა და დანაშაულია მთელი მსოფლიოს მასშტაბით. მიუხედავად იმისა, რომ დიდია სახელმწიფოების და საერთაშორისო ორგანიზაციების მხრიდან ამ მიმართულებით განეული ძალისხმევა, ამ დანაშაულის ლატენტური ბუნება და არსებული სტერეოტიპული მიდგომები ხელს უშლის მასთან ეფექტიან ბრძოლას, განსაკუთრებით, თუ სახეზეა გენდერული დისკრიმინაციით განხორციელებული ძალადობა, რომელზეც ბევრად უფრო რთულია ეფექტიანი რეაგირება და პრევენცია, ვიდრე ერთჯერად, სიტუაციურ ძალადობრივ ქმედებაზე. გენდერული დისკრიმინაციით ძალადობა უფრო მეტად ოჯახური დანაშაულის შემთხვევებში გვხვდება და აღნიშნული კიდევ უფრო ართულებს დანაშაულის გამოვლენას, მის სწორ კვალიფიკაციას და მასთან ბრძოლას.

სტატიაში მიმოხილულია ქართული კანონმდებლობის შესაბამისობა ამ საკითხის მარეგულირებელ საერთაშორისო დოკუმენტებთან, გენდერული დისკრიმინაციით ჩადენილი ძალადობის არსი, მოტივის დადგენის საკითხი სისხლის სამართლის საქმეებში და ქართული და ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოების პრაქტიკა.

საკვანძო სიტყვები: ქალთა მიმართ ძალადობა, გენდერული დისკრიმინაცია, ოჯახში ძალადობა

1. შესავალი

ძალადობა გენდერული დისკრიმინაციის ნიშნით არის მსოფლიოში გავრცელებული და აქტუალური პრობლემა და მძიმე დანაშაული, რომელიც გავლენას ახდენს ყველა ასაკის და წარმომავლობის ადამიანზე. მიუხედავად სხვადასხვა სახელმწიფოების და საერთაშორისო ორგანიზაციების მიერ განეული ძალისხმევისა, კვლევებით დასტურდება, რომ პრობლემა ბევრად უფრო გლობალურია, ვიდრე ჩვეულებრივი დანაშაულებრივი ქმედება. იგი საჭიროებს კომპლექსურ მიდგომას, როგორც გენდერული ძალადობის შედეგად დაზარალებულთა მხარდაჭერის და მოძალადეებზე პასუხისმგებლობის ადეკვატური ზომის დაკისრების კუთხით, ისე სისხლის სამართლის პოლიტიკასა თუ კანონმდებლობაში ცვლილებების განხორციელების მიმართულებით. თუმცა, საჭიროა ბევრად მეტი, ვიდრე მომხდარზე რეაგირებაა, ვინაიდან ამგვარ ძალადობას დამანგრეველი შედეგები შეიძლება ქონდეს მსხვერპლისთვის, არასრულწლოვნებისთვის, გარშემომყოფთათვის. ამ დანაშაულის წინააღმდეგ საბრძოლველად, საზოგადოების ცნობიერების ამაღლებას დიდი მნიშვნელობა აქვს, ვინაიდან გენდერული დისკრიმინაცია და მისგან განპირობებული ძალადობა ხშირად სწორედ მსხვერპლისადმი საზოგადოების სტერეოტიპული დამოკიდებულების შედეგია.

ქალთა და გოგონათა მიმართ ძალადობა, განსაკუთრებით ინტიმური პარტნიორის მიმართ ძალადობა, მსოფლიო ჯანდაცვის ორგანიზაციამ აღწერა, როგორც „საზოგადოებრივი და კლინიკური ჯანმრთელობის მთავარი პრობლემა და ადამიანის უფლებების უხეში დარღვევა“. ის ფესვგადგმულია გენდერულ უთანასწორობებში და აძლიერებს მას. მსოფლიო ჯანდაცვის ორგანიზაციის სტატისტიკით, მსოფლიოში ყოველი სამი ქალიდან ერთი ქალი გა-

* ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის იურიდიული ფაკულტეტის დოქტორანტი. <https://orcid.org/0009-0003-6156-9743>.

ნიცდის ფიზიკურ ან/და სექსუალურ ძალადობას სიცოცხლის განმავლობაში, რაც გენდერული უთანასწორობისა და ქალთა დისკრიმინაციის ფართო მასშტაბების მიმანიშნებელია.¹

შეიძლება ითქვას, რომ ქართულ საკანონმდებლო სივრცესა თუ პრაქტიკაში გენდერული დისკრიმინაციით ოჯახში ძალადობაზე მსჯელობა არცთუ დიდი ხნის წინ დაიწყო და შესაბამისად, არსებობს აზრთა სხვადასხვაობა. უნდა აღინიშნოს გამოწვევები დანაშაულებრივ ქმედებაში გენდერული დისკრიმინაციის მოტივის დადგენის კუთხითაც. იმისთვის, რომ ამ კატეგორიის დანაშაულზე სათანადო რეაგირება გვქონდეს და მასთან ბრძოლამ ხელშესახები შედეგი გამოიღოს, მნიშვნელოვანია სწორად შეფასდეს – რა არის გენდერული დისკრიმინაციის მოტივით ჩადენილი ძალადობა, რა წინაპირობები უდევს მას საფუძვლად და რატომ უნდა იყოს სახელმწიფოს მხრიდან ყურადღება გამახვილებული მოძალადის ქმედების სწორად შეფასებაზე, ადეკვატურ პასუხისმგებლობასა და ამ დანაშაულის პრევენციაზე.

2. ქართული კანონმდებლობის შესაბამისობა საერთაშორისო ჩარჩო დოკუმენტებთან

საქართველოს პარლამენტმა 1994 წლის 22 სექტემბერს მოახდინა ქალთა მიმართ დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ, გაეროს 1979 წლის 18 დეკემბრის კონვენციის (CEDAW) რატიფიკაცია. კონვენციის მიზნებისათვის, ცნება „ქალთა მიმართ დისკრიმინაცია“ ნიშნავს ნებისმიერ განსხვავებას, გამონაკლისსა და შეზღუდვას სქესობრივი ნიშნით, რომელიც გამიზნულია შეასუსტოს და გამორიცხოს ქალთა მიერ, მათი ოჯახური მდგომარეობის მიუხედავად, მამაკაცთა და ქალთა თანასწორობის საფუძველზე, პოლიტიკურ, ეკონომიკურ, სოციალურ, კულტურულ, სამოქალაქო ან ნებისმიერ სხვა დარგში ადამიანის უფლებებისა და ძირითადი თავისუფლებების აღიარება, სარგებლობა ან განხორციელება.²

კონვენცია წარმოადგენს ქალთა უფლებების აღიარების უმნიშვნელოვანეს საერთაშორისო დოკუმენტს და ადგენს ხელმომწერ სახელმწიფოთა ვალდებულებებს ამ უფლებათა განხორციელების გარანტიების უზრუნველსაყოფად. თუმცა, ქალთა მიმართ ძალადობის და გენდერული დისკრიმინაციის თემაზე სახელმწიფოს მხრიდან მნიშვნელოვანი საკანონმდებლო თუ პრაქტიკული რეფორმები ეტაპობრივად დაიწყო 2014 წლიდან.

საქართველოში თანასწორობის უზრუნველყოფის სპეციალურ მარეგულირებელ ჩარჩო დოკუმენტს 2014 წლის 2 მაისს მიღებული კანონი დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ წარმოადგენს, რომლის მიზანი დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრა და ნებისმიერი პირისთვის საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილი უფლებებით თანასწორად სარგებლობის უზრუნველყოფაა.

2011 წლის 11 მაისს, ქალთა მიმართ და ოჯახში ძალადობის აღმოფხვრისთვის საერთაშორისო თანამშრომლობის ხელშეწყობის მიზნით, შემუშავდა „ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის პრევენციისა და აღკვეთის შესახებ“ ევროპის საბჭოს კონვენცია (სტამბოლის კონვენცია), რომლის მიზანია ძალადობის აღკვეთა და ქალების ძალადობის ყველა ფორმისაგან დაცვა.

¹ Violence against women <https://www.who.int/health-topics/violence-against-women#tab=tab_1> [21.09.2023].

² UN Convention on the elimination of All Forms of Discrimination against Women, part 1, article 1, 18/12/1979.

კონვენციის პრეამბულის თანახმად, ევროპის საბჭოს წევრი სახელმწიფოები და სხვა ხელმომწერი ალიარებენ, რომ ქალებსა და მამაკაცებს შორის **de jure** და **de facto** თანასწორუფლებიანობის უზრუნველყოფა არის ქალთა მიმართ ძალადობის პრევენციის ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი ელემენტი. ალიარებენ, რომ ქალთა მიმართ ძალადობა არის ისტორიულად ქალებსა და მამაკაცებს შორის ძალთა უთანასწორობის გამოვლენა, რამაც ქვეყნები მიიყვანა მამაკაცების მხრიდან ქალების მიმართ დისკრიმინაციამდე და მათზე დომინირებამდე და ხელი შეუშალა ქალების სრული თანასწორუფლებიანობის განხორციელებას.³

2014 წლის დოკუმენტის ხელმომწერ სახელმწიფოთა შორის საქართველო 23-ე ქვეყანა გახდა, რომელმაც 2017 წელს სტამბოლის კონვენციის რატიფიცირება მოახდინა. კონვენცია ხელს უწყობს ქალთა მიმართ დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრას და ქალებსა და მამაკაცებს შორის რეალური თანასწორუფლებიანობის ჩამოყალიბებას. ამასთან, ქმნის კომპლექსურ ჩარჩოებსა და პოლიტიკურ კურსს ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის მსხვერპლთა დასაცავად და დასახმარებლად.

კონვენციის მე-6 მუხლით განსაზღვრულია გენდერულადრსენსიტიური პოლიტიკის წარმოების ვალდებულება, რაც გულისხმობს მხარეთა პასუხისმგებლობას გენდერული კონცეფციები შეიტანონ მოცემული კონვენციის დებულებების შესრულებასა და მათი გავლენის რეგულირებაში და მხარი დაუჭირონ და წარმატებით განახორციელონ ქალსა და მამაკაცს შორის თანასწორუფლებიანობისა და ქალებისთვის შესაძლებლობების გაზრდისკენ მიმართული პოლიტიკური კურსი.

საქართველოში კონვენცია ამოქმედდა 2017 წლის 1 სექტემბერს. ბოლო 6 წლის განმავლობაში საქართველომ მნიშვნელოვანი ნაბიჯები გადადგა ქალთა მდგომარეობის გაუმჯობესების, დისკრიმინაციის პრევენციისა და ქალთა უფლებების დაცვის მიღწევის გზაზე. მნიშვნელოვანი პროგრესია გენდერული თანასწორობის დამკვიდრების კუთხით საკანონმდებლო და პოლიტიკის რეფორმირების მიმართულებით.

სტამბოლის კონვენციასთან მიმართებით გენდერული თანასწორობის ეროვნული ჩარჩოს გაუმჯობესების და გაძლიერების მიზნით, ცვლილება არაერთ კანონში შევიდა. ცვლილებების მიხედვით, სისხლის სამართლის კოდექსში განისაზღვრა ადევნების დეფინიცია და დასჯადობა (მუხლი 151¹), განხორციელდა იძულებითი სტერილიზაციისა და ქალის სასქესო ორგანოების დასახიჩრების კრიმინალიზაცია (მუხლი 133²). ასევე, გენდერის ნიშნით დანაშაულის ჩადენა დამამძიმებელ გარემოებად იქნა აღიარებული ისეთ დანაშაულებთან მიმართებით, როგორებიცაა მკვლელობა (მუხლი 109), თვითმკვლელობამდე მიყვანა (მუხლი 115), ჯანმრთელობის განზრახ მძიმე დაზიანება (მუხლი 117), ჯანმრთელობის განზრახ ნაკლებად მძიმე დაზიანება (მუხლი 118).⁴

დანაშაულის დამამძიმებელი გარემოებები განისაზღვრა სისხლის სამართლის კოდექსის 531-მუხლით. რდანაშაულის ჩადენა რასის, კანის ფერის, ენის, სქესის, სექსუალური ორიენტაციის, გენდერის, გენდერული იდენტობის, ასაკის, რელიგიის, პოლიტიკური ან სხვა შეხედულების, შეზღუდული შესაძლებლობის, მოქალაქეობის, ეროვნული, ეთნიკური ან სოციალური კუთვნილების, წარმოშობის, ქონებრივი ან წოდებრივი მდგომარეობის, საცხოვრებელი ადგილის ან დისკრიმინაციის შემცველი სხვა ნიშნით შეუწყნარებლობის მოტივით, არის პასუხისმგებლობის დამამძიმებელი გარემოება სისხლის სამართლის კოდექსით გათვალისწინებული ყველა შესაბამისი დანაშაულისთვის. სისხლის სამართლის კოდექსში ზემოაღნიშნული

³ The Council of Europe's Istanbul Convention on Violence against Women, 11/05/2011.

⁴ საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსი, 1999 წლის 22 ივლისი.

ცვლილებების შეტანა მიმართულია იმ დანაშაულების წინააღმდეგ მიზანმიმართულად საბრძოლველად, რომელიც ჩადენილია სტერეოტიპული დამოკიდებულებების გავლენით კონკრეტული სქესის მიმართ.

საგულისხმოა, რომ საქართველოს კონსტიტუციაში, 2018 წელს განხორციელებული ცვლილებებით, რპირველად გაჩნდა არსებითი თანასწორობის უზრუნველყოფის შესახებ ჩანაწერი. საქართველოს კონსტიტუციის მე-11 მუხლი განსაზღვრავს, რომ სახელმწიფო უზრუნველყოფს თანაბარ უფლებებსა და შესაძლებლობებს მამაკაცებისა და ქალებისათვის და აქცენტს აკეთებს არსებითი გენდერული თანასწორობის უზრუნველყოფასა და სტრუქტურულ უთანასწორობებთან ბრძოლაზე და სახელმწიფოს ავალდებულებს, ქალებისა და კაცებისათვის თანასწორი შესაძლებლობებით სარგებლობისა და თანაბარი შედეგების უზრუნველყოფად შეიმუშაოს და შესაბამისად, აღასრულოს კანონები, პოლიტიკა და პროგრამები.⁵

3. გენდერული დისკრიმინაცია, როგორც ქალთა მიმართ ოჯახში ძალადობის მოტივი

3.1. გენდერული დისკრიმინაციის ცნება

სტამბულის კონვენციის მიხედვით, ქალთა მიმართ ძალადობა გენდერული ნიშნით გულისხმობს ქალის წინააღმდეგ მიმართულ ძალადობას იმის გამო, რომ ის ქალია ან რომელიც არათანაზომიერად უარყოფით ზემოქმედებას ახდენს ქალებზე.⁶

ქალთა მიმართ დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ კონვენციის (CEDAW) კონვენციის №19 ზოგადი რეკომენდაციის თანახმად, რომელიც ეხება ქალთა მიმართ ძალადობას, გენდერული ძალადობა მნიშვნელოვნად აფერხებს ქალთა შესაძლებლობას, თანასწორობის პრინციპების შესაბამისად, კაცების მსგავსად სრულად ისარგებლონ ძირითადი უფლებებით და თავისუფლებებით. ძალადობა გენდერის ნიშნით, განმარტებულია, როგორც ძალადობა, რომელიც მიმართულია ქალის წინააღმდეგ იმის გამო, რომ ის ქალია ან რომელიც არაპროპორციულად არასასურველ მდგომარეობაში აყენებს ქალებს. აღნიშნული ქმედებები მოიცავს ფიზიკურ, მენტალურ ან სექსუალურ ზიანს ან ტანჯვას, ასეთი ქმედებების მუქარას, იძულებასა და თავისუფლების აღკვეთის სხვა ფორმებს.⁷

როგორც პრაქტიკამ აჩვენა, გენდერული დისკრიმინაციის მოტივით ძალადობა ყველაზე ხშირად ოჯახში ძალადობის შემთხვევებში გვხვდება, რომელიც თავის მხრივ, ქალთა მიმართ ძალადობის ყველაზე დაფარულ ფორმას განეკუთვნება. საქართველოს პროკურატურის ვებ-გვერდზე გამოქვეყნებული ანალიზის „გენდერული დისკრიმინაციის მოტივი ქალთა მიმართ და ოჯახში ძალადობის სისხლის სამართლის საქმეებში (2022)“ მიხედვით, 2022 წელს გენდერული დისკრიმინაციის მოტივით ჩადენილ ძალადობაზე სისხლის სამართლის პასუხისგებაში მიცემულ 1069 პირთაგან 912 პირი ბრალდებულია ოჯახურ დანაშაულში, ხოლო 157 – არაოჯახურში.⁸

⁵ საქართველოს კონსტიტუცია, 1995 წლის 24 აგვისტო; საქართველოს 2018 წლის 23 მარტის კონსტიტუციური კანონი <2071>.

⁶ The Council of Europe's Istanbul Convention on Violence against Women, 11/05/2011.

⁷ UN Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women, General Recommendation No. 19, პარაგრაფი 6, 1992.

⁸ გენდერული დისკრიმინაციის მოტივი ქალთა მიმართ და ოჯახში ძალადობის საქმეებში <<https://pog.gov.ge/uploads/a97a2799-genderuli-diskriminacii-motivi-2022.pdf>> [21.09.2023].

„ძალადობის ეს ფორმა ყველა საზოგადოებაში არსებობს. ოჯახურ ურთიერთობებში ყველა ასაკის ქალების მიმართ ხორციელდება სხვადასხვა სახის ძალადობა, მათ შორის, ცემა, გაუპატიურება და სხვა ფორმის სექსუალური ხელყოფა, ფსიქოლოგიური და სხვა ფორმის ძალადობა, რომელიც ჩვეულებებზე დაფუძნებული მიდგომების შედეგად ხორციელდება“.⁹ „მამაკაცების მიერ ოჯახში ქალთა უფლება-მოვალეობების დაკნინება ძალადობისა და იძულების ერთ-ერთ ფორმას წარმოადგენს. ძალადობის ასეთი ფორმები ქალთა ჯანმრთელობას საფრხეს უქმნის და აფერხებს თანასწორობის პრინციპზე დაყრდნობით, ოჯახურ და სამოქალაქო ცხოვრებაში ეფექტური მონაწილეობის შესაძლებლობას“.¹⁰

ქალი ოჯახის წევრის მკვლელობის ან მის მიმართ ფიზიკური შეურაცხყოფის მიყენების შემთხვევაში, სისხლის სამართლის კანონმდებლობა არ უნდა ითვალისწინებდეს ოჯახის ღირსების დაცვას, როგორც მსგავსი ქმედებისთვის პასუხისმგებლობის გამორიცხვის ან შემსუბუქების შესაძლებლობას.¹¹

სტამბულის კონვენციის მიზნებისათვის „გენდერული“ გულისხმობს სოციალურად დაკავშირებულ როლებს, ქცევას, საქმიანობას და მახასიათებლებს, რომლებსაც მოცემული საზოგადოება ქალისა და მამაკაცისთვის შესაფერისად მიიჩნევს. კონვენციის თანახმად, „ქალთა მიმართ ძალადობა“ აღიქმება, როგორც ადამიანის უფლებების დარღვევა და ქალთა მიმართ დისკრიმინაციის ერთ-ერთი ფორმა და გულისხმობს გენდერული ნიშნით ჩადენილი ძალადობის ყველა იმ აქტს, რომლებსაც შედეგად მოჰყვება ან შეიძლება მოჰყვეს ქალებისთვის ფიზიკური, სექსუალური, ფსიქოლოგიური ან ეკონომიკური ზიანის ან ტანჯვის მიყენება, მათ შორის, ასეთი აქტების ჩადენის მუქარა, იძულება ან თავისუფლების თვითნებური აღკვეთა, იმის მიუხედავად, თუ სად ხდება ეს – საზოგადოებრივ თუ პირად ცხოვრებაში.¹²

იმისთვის, რათა გაირკვეს ხომ არ იყო დანაშაული ჩადენილი გენდერული დისკრიმინაციის მოტივით, უნდა დადგინდეს მოძალადის დანაშაულებრივი ქმედება განპირობებულია თუ არა გენდერული სტერეოტიპების გავლენით. გენდერული სტერეოტიპია ქალისა და მამაკაცის მსგავსი ქცევის რადიკალურად განსხვავებული შეფასება და მათი მსგავსი ქცევის არათანაზომიერად გაკიცხვა.¹³ შესაბამისად, მამაკაცების მხრიდან ოჯახში ძალადობის ჩადენა ხშირად ემყარება ქალსა და მამაკაცს შორის როგორც ფიზიკური, ისე სოციალური ძალაუფლების უთანასწორობას და მამაკაცის/ქალის ურთიერთობების წინასწარ დადგენილ და მიღებულ სოციალურ ნორმებს.

მიუხედავად იმისა, რომ მოძალადეების უმეტესობა მამაკაცია, ეს არ ნიშნავს, რომ მამაკაცები არ განიცდიან ოჯახში ძალადობას და ქალების მსგავსად, შეიძლება ზიანი მიაყენონ მათ ფიზიკურ/ფსიქიკურ ჯანმრთელობას. თუმცა, არსებობს მნიშვნელოვანი განსხვავებები ქალთა მიმართ მამაკაცის ძალადობასა და ქალთა ძალადობას შორის მამაკაცებზე, კონკრეტულად ძალადობის ოდენობას, სიმძიმესა და გავლენას შორის. ამიტომ, ოჯახში ძალადობის

⁹ UN Convention on the elimination of All Forms of Discrimination against Women, General Recommendation No. 19, 1992, კომენტარები კონვენციის სპეციალურ მუხლებზე.

¹⁰ UN Convention on the elimination of All Forms of Discrimination against Women, General Recommendation No. 19, 1992, კომენტარები კონვენციის სპეციალურ მუხლებზე.

¹¹ UN Convention on the elimination of All Forms of Discrimination against Women, General Recommendation No. 19, 1992, კომენტარები კონვენციის სპეციალურ მუხლებზე 24 (ს) (i).

¹² The Council of Europe's Istanbul Convention on Violence against Women, 11/05/2011.

¹³ ბაქრაძე მ., კვირიკაშვილი მ., მერებაშვილი ნ., პრაქტიკული სახელმძღვანელო მოსამართლეებისა და პროკურორებისათვის მართლმსაჯულებისადმი ქალთა ხელმისაწვდომობის საგარანტიოდ, 2016, 41-42.

გენდერული ხასიათისა და მახასიათებლების აღიარება გადამწყვეტია პრევენციული, რეაგირებისა და ინტერვენციის სტრატეგიების შემუშავებისთვის მათთვის, ვინც ამას განიცდის.¹⁴

მაშასადამე, გენდერული დისკრიმინაციით დანაშაულები ძირითადად ჩადენილია იმის გამო, რომ დაზარალებულის სოციალური გამოხატვა არ მოდის თავსებადობაში დანაშაულის ჩამდენი პირის აღქმასთან მისი სქესისა და გენდერული როლის შესაბამისობის შესახებ. შესაბამისად, სქესი და გენდერი აღნიშნულ კონტექსტში სრულიად განსხვავებული განზომილებებია და კონკრეტული დანაშაულის გარემოებებით დგინდება დანაშაულის ჩამდენი პირის მოტივაცია და დამოკიდებულებები ქმედების მიმართ.

გაეროს განვითარების პროგრამის, გაეროს ქალთა ორგანიზაციისა და გაეროს მოსახლეობის ფონდის ერთობლივი პროგრამის „გენდერული თანასწორობისთვის საქართველოში“ ფარგლებში, 2020 წელს ჩატარებული კვლევის „კაცები, ქალები და გენდერული ურთიერთობები საქართველოში: საზოგადოების აღქმა და დამოკიდებულება“, გამოკითხვის შედეგები საზოგადოებრივ წარმოდგენებში არსებულ გენდერულ უთანასწორობას წარმოაჩენს. მართალია გენდერულ როლებთან დაკავშირებული სტერეოტიპების გავრცელებამ საგრძნობლად იკლო ბოლო პერიოდის მანძილზე და გენდერული თანასწორობის მნიშვნელობასთან დაკავშირებით ცნობიერება ამაღლდა, თუმცა უთანასწორო დამოკიდებულებები კვლავაც დამკვიდრებულია ქალების საზოგადოებრივ ცხოვრებაში მონაწილეობის მიმართ.¹⁵

აღსანიშნავია, რომ საქართველოს 2020 წლამდე არ გააჩნდა დისკრიმინაციის ნიშნით შეუწყნარებლობის მოტივით ჩადენილ დანაშაულებზე სტატისტიკის წარმოების ერთიანი მეთოდოლოგია. 2020 წლის 23 სექტემბერს ევროპის საბჭოს მხარდაჭერით საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს, გენერალურ პროკურატურას, უზენაეს სასამართლოსა და სტატისტიკის ეროვნულ სამსახურს შორის გაფორმდა თანამშრომლობის მემორანდუმი დისკრიმინაციის ნიშნით შეუწყნარებლობის მოტივით ჩადენილი დანაშაულის სტატისტიკის წარმოებისა და ერთიანი ანგარიშის გამოცემის შესახებ, რომლის საფუძველზეც ყოველი წლის პირველ მარტს, საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის ვებ-გვერდზე ქვეყნდება წინა საანგარიშო წლის მონაცემები.¹⁶

3.2. ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილებები გენდერული დისკრიმინაციის ნიშნით ძალადობის საკითხებზე

როგორც უკვე აღინიშნა, გენდერულად უთანასწორო გარემო ხშირად ქმნის საფუძველს ძალადობისათვის და შესაბამისად, ძალადობაზე არასათანადო რეაგირებისათვის. სამართალდამცავთა და სასამართლოს დამოკიდებულება კი ხშირად პირდაპირ კორელაციაშია დისკრიმინაციის ნიშნით ძალადობრივი გარემოს შექმნასთან.

ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს პრეცედენტულ საქმეზე, ოპუზი თურქეთის წინააღმდეგ, სასამართლომ აღნიშნა, რომ სახელმწიფოების უმეტესობის მიერ აღიარე-

¹⁴ Michele Burman, Gender aspects, Gender and Domestic abuse, <<https://www.improdoxa.eu/project/gender/index.php>> [21.09.2023].

¹⁵ კაცები, ქალები და გენდერული ურთიერთობები საქართველოში: საზოგადოების აღქმა და დამოკიდებულება, 2020. <https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/migration/ge/UNDP_GE_DG_gendersurvey_report_2020_geo.pdf> [21.09.2023].

¹⁶ საქართველოს პროკურატურის 2020 წლის საქმიანობის ანგარიში, 2021, <<https://pog.gov.ge/uploads/42f3329b-saqarTvelos-prokuraturis-saqmianobis-2020-wlis-angarishi.pdf>> [21.09.2023].

ბული საერთაშორისო სამართლის შესაბამისი წესების და პრინციპების მიხედვით, სახელმწიფოს უუნარობა – განუზრახველიც კი – დაიცვას ქალები ოჯახში ძალადობისგან არღვევს მათ უფლებას სარგებობდნენ კანონის დაცვის თანაბარი მექანიზმებით. ოჯახში ძალადობა ძირითადად ეხებოდა ქალებს და თურქეთში არსებული ზოგადი და დისკრიმინაციული სასამართლო ინერტულობა ქმნიდა ამისთვის ხელსაყრელ კლიმატს.¹⁷

საქმეში, მ.გ. თურქეთის წინააღმდეგ, ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ განაცხადა, რომ სახელმწიფოს მარცხი, დაეცვა ქალები ოჯახში ძალადობისგან, არღვევდა მათ უფლებას კანონის წინაშე თანაბარი მოპყრობის შესახებ და სასამართლოს მხრიდან უმოქმედობა ქვეყანაში ხელს უწყობდა ოჯახში ძალადობას.¹⁸

ასევე, საქმეში, დურმაზი თურქეთის წინააღმდეგ, სასამართლომ დაადგინა, რომ დაირღვა კონვენციის მე-2 მუხლი. თურქეთის ხელისუფლების ორგანოებმა ვერ უზრუნველყვეს ეფექტური გამოძიების წარმოება ქალის გარდაცვალების გარემოებების დადგენასთან დაკავშირებით და სასამართლომ აღნიშნა, რომ ოჯახური ძალადობის შემთხვევებში დაზარალებულები ძირითადად ქალები იყვნენ და თურქეთში არსებული ზოგადმა და დისკრიმინაციული სახის სასამართლო პასიურობამ შექმნა ისეთი გარემო, რომელიც ხელს უწყობდა ოჯახურ ძალადობას.¹⁹

მოდალადის დაუსჯელობით, ეროვნული ხელისუფლების მიერ ოჯახში ძალადობის განსაკუთრებით შემაშფოთებელი ინციდენტების სიმძიმის განზრახ უარყოფასა და ძალადობის მსხვერპლთა განსაკუთრებულ მონყვლადობაზე იმსჯელა ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ ასევე საქმეში ჰალიმე კილიჩი თურქეთის წინააღმდეგ. განმეორებით ძალადობრივ ქმედებებსა და მსხვერპლის სიცოცხლის წინააღმდეგ მუქარაზე თვალის დახუჭვით, ეროვნულმა ხელისუფლებამ შექმნა გარემო, რომელიც ხელს უწყობდა ოჯახში ძალადობას.²⁰

ზემოაღნიშნული საქმეები ცხადყოფს, რომ გენდერულად თანასწორი არაძალადობრივი გარემოს შექმნაში სახელმწიფოს როლი დიდია და უნდა გამოიხატოს გენდერულად სენსიტიური კანონმდებლობის შემუშავებაში, მის აღსრულებაში, სწორი სტატისტიკის წარმოებაში, ეროვნული და უწყებრივი სტრატეგიებისა და სამოქმედო გეგმების დასახვაში, რომელიც ხელს შეუწყობს ძალადობის მაპროვოცირებელ გენდერულ სტერეოტიპებთან ბრძოლას.

4. გენდერული დისკრიმინაციის მოტივის დადგენა სისხლის სამართლის საქმეებში

4.1. გარემოებები, რომლებიც მიუთითებს დისკრიმინაციის მოტივზე

ოჯახში ძალადობის, ოჯახური დანაშაულის და ქალთა მიმართ ძალადობის საქმეებზე დანაშაულის მოტივის დადგენა ქმედების სწორი კვალიფიკაციისა და მისი სიმძიმის შესაბამისი სასჯელის განსაზღვრის აუცილებელი წინაპირობაა. დანაშაულის მოტივად გენდერული დისკრიმინაციის დადგენისთვის აუცილებელია შეფასდეს ქმედებაში იკვეთება თუ არა დისკრიმინაციით განპირობებული წინაპირობები, დამოკიდებულებები, ქალის ქცევის კონტრო-

¹⁷ Opuz v. Turkey, N33401/02; 09/06/2009.

¹⁸ M.G. v. Turkey, N646/10; 22/03/2016.

¹⁹ Durmaz v. Turkey, N3621/07; 13/02/2015.

²⁰ Halime Kilic v. Turkey, N63034/11; 28/06/2016.

ლი, მესაკუთრული დამოკიდებულება და სოციალური როლის დაკნინება, რომელიც გამომდინარეობს ქალის გენდერულ როლზე არსებული სტერეოტიპული შეხედულებებითა და პატრიარქალური გარემოთი. სტერეოტიპული შეხედულებების გავლენა ხშირად ხდება გენდერული დისკრიმინაციით ძალადობის ჩადენის მიზეზი. ამგვარი შეხედულებები გამოიხატება სხვადასხვაგვარად და ყოველ კონკრეტულ შემთხვევაში უნდა შეფასდეს კონკრეტული გარემოებების გათვალისწინებით.

ცხადია, ოჯახში ძალადობის გამომწვევი მიზეზები სხვადასხვაგვარია. „საქართველოში ჩატარებული საზოგადოებრივი კვლევის შედეგად, უმრავლესობა ოჯახში ძალადობის ძირითად მიზეზად უმუშევრობას, ალკოჰოლიზმს, ნარკომანიასა და სხვა სოციალურ-ეკონომიკურ პრობლემებს ასახელებს. ჩამოთვლილი ფაქტორები მხოლოდ და მხოლოდ ძალადობის ხარისხზე მოქმედებენ, და, გარკვეულწილად, პროვოცირების ელემენტებად შეიძლება განიხილებოდეს. რაც შეეხება მიზეზებს, ყველაზე მნიშვნელოვანი ელემენტები ძალაუფლება და კონტროლია.“²¹

იძულებითი კონტროლი არის ის კრიტიკული ფაქტორი, რომელიც განასხვავებს სხვადასხვა ტიპის ურთიერთობებს, რომლებშიც ხდება ინტიმური პარტნიორის ძალადობა.²²

ქცევის კონტროლი ხშირად გამოხატულია იძულებით, მუქარით, დაშინებით, იზოლაციით, ემოციური ძალადობით, სოციალური ცხოვრების, საქმიანობის, ოჯახთან, მეგობრებთან, ნაცნობებთან ურთიერთობის, დამოუკიდებლად პირადი გადაწყვეტილებების მიღების კონტროლით, ხშირად – ეკონომიკური ძალადობის თანხლებით.

ქცევის კონტროლის დემონსტრირება, ამ კონტროლისადმი მსხვერპლის დაუმორჩილებლობა ან ზოგჯერ მოძალადის სუბიექტური აღქმა, რომ მსხვერპლი კონტროლს საზღვრებს გარეთ გასვლას ცდილობს, ხდება სწორედ ძალადობის მიზეზი. შესაბამისად, ფიზიკური თუ სექსუალური ძალადობა არის ინსტრუმენტები, რომლებსაც მოძალადეები იყენებენ მსხვერპლთა იძულებითი კონტროლის მისაღწევად. იძულებითი კონტროლი კულტურული გენდერულ სტერეოტიპების, მამაკაცის დომინირების და ქალის მორჩილების პრაქტიკული გამოხატულებაა. არსებობს მოსაზრებაც, რომ იძულებითი კონტროლი, უფრო მეტად, ვიდრე ფიზიკური ძალადობა, ხელს უწყობს ოჯახში ძალადობის დამლუპველ ფსიქოლოგიურ ეფექტს მის ბევრ მსხვერპლზე, როგორცაა დეპრესია, შფოთვა და პოსტრავმული სტრესული აშლილობა.²³

არსებობს მოსაზრება, რომ ერთმანეთისგან განსხვავდება მამაკაცების მხრიდან ორგვარი სახის ძალადობა ქალთა მიმართ. ძირითადი ნიმუში პირველი სახის ძალადობის ეს არის „ინტიმური ტერორიზმი“ („პატრიარქალური ტერორიზმის“ ტერმინით მოხსენიებული უფრო ადრინდელ ნაშრომებში),²⁴ რომლის ძირითადი მახასიათებელია მაკონტროლებელი ქცევები და მოძალადის მცდელობა ჰქონდეს ზოგადი კონტროლი პარტნიორზე. ძალადობის ეს ფორმა

²¹ მესხი მ., ოჯახში ძალადობა – პრობლემის მორალური და სამართლებრივი ასპექტები, თსუ „საერთაშორისო სამართლის ჟურნალი“, 2011, 61-62.

²² Johnson MP., Conflict and control: Gender symmetry and asymmetry in domestic violence. *Violence against Women*, 2006, 1003–1018.

²³ Stark E., Reply to Michael P. Johnson's conflict and control: Gender symmetry and asymmetry in domestic violence, *Violence against Women*. 2006, 1019–1025.

²⁴ Johnson M., Leone, J., The differential effects of intimate terrorism and situational couple violence: Findings from the National Violence against Women Survey. *Journal of Family Issues*, 2005, 26 (3), 322–323.

ძირითადად დამახასიათებელია ოჯახური დანაშაულისათვის. ამის საპირისპიროდ, „წყვილთა სიტუაციური ძალადობა“ არ არის დაკავშირებული პარტნიორზე ზოგად კონტროლის განხორციელების მცდელობასთან და არის კონკრეტული კონფლიქტის გადაზრდა ძალადობაში. ამ ურთიერთობებში ძალადობა, როგორც წესი, არ მწვავედება და, შემოიფარგლება კონკრეტული კონფლიქტური ინციდენტით. როგორც ჩანს, ის თანაბრად არის ინიცირებული მამაკაცებისა და ქალების მიერ²⁵.

ქალთა მიმართ ძალადობის ეროვნულ კვლევაში, რომელიც ეხება ქართულ სინამდვილეში დამოკიდებულებებს გენდერულ ურთიერთობებსა და ქალის მიმართ ძალადობასთან, გამოიკვეთა უთანასწორო გენდერული ნორმების მიმდებლობის ტენდენცია:

ქალების (66%) და კაცების (78%) უმეტესობა ეთანხმება იმ მოსაზრებას, რომ ქალის ყველაზე მნიშვნელოვანი როლი სახლის საქმეების მონესრიგებაა. ამავე დროს, კაცების თითქმის ნახევარი (42%) მიიჩნევს, რომ ცოლი უნდა ემორჩილებოდეს ქმარს. ქალების 22%-სა და კაცების 31% ს მიაჩნია, რომ ცოლის ცემა გარკვეულ შემთხვევებში გამართლებულია. როგორც მამრობითი (50%), ისე მდედრობითი (33%) სქესის რესპონდენტებს მიაჩნიათ, რომ ინტიმური პარტნიორის მხრიდან ძალადობა პირადი ცხოვრების საკითხია და მასში არავინ უნდა ჩაერიოს. კვლევის ფარგლებში გაჟღერდა მოსაზრებაც – „თუ მეზობელი სცემს თავის ცოლს, ე.ი. ამ კაცის გადმოსახედიდან – ცოლი ამას იმსახურებდა“ (კაცი, სასოფლო ფოკუს ჯგუფის მონაწილე).²⁶

აღსანიშნავია, რომ ძალადობრივ ქმედებაში გენდერული დისკრიმინაციის მოტივის გამოკვეთა გამოძიებაში წლების განმავლობაში სირთულეს წარმოადგენდა. ხშირად ვერ ხდებოდა აღნიშნული მოტივის დადგენა „საყოფაცხოვრებო ნიადაგზე უთანხმოების“ „ეჭვიანობის“ ან „შურისძიების“ მიზეზით ძალადობის მიღმა.

თუ გადავხედავთ სტატისტიკას, წლების მიხედვით, გენდერის ნიშნით შეუწყნარებლობის მოტივით დანაშაულის ჩადენა 2016 წელს გამოიკვეთა მხოლოდ 3 ბრალდებულის, 2017 წელს – 25, 2018 წელს – 111, 2019 წელს – 120 ბრალდებულის, 2020 წელს – 208 ბრალდებულის, 2021 წელს – 732 ბრალდებულის, ხოლო 2022 წელს – 1069 პირის მიმართ, მათ შორის გენდერისა და დისკრიმინაციის სხვა ნიშნების ერთობლიობით (ეთნიკური, ეროვნული და სოციალური კუთვნილება, შეზღუდული შესაძლებლობა) – 4 პირის მიმართ. სისხლისსამართლებრივი დევნის დაწყების აღნიშნული მაჩვენებელით 2022 წლის სტატისტიკური მონაცემი 46%-ით გაიზარდა და თავის მხრივ 128.9%-ით აღემატება 2016-2020 წლების სისხლისსამართლებრივი დევნის დაწყების ჯამურ მაჩვენებელს – 467 პირის მიმართ დევნას. 2023 წლის 6 თვეში გენდერის ნიშნით შეუწყნარებლობის მოტივით სისხლისსამართლებრივი დევნა დაიწყო 538 პირის მიმართ, მათ შორის გენდერისა და დისკრიმინაციის სხვა ნიშნების ერთობლიობით (სექსუალური ორიენტაცია, რელიგია) – 2 პირის მიმართ. 2023 წლის 6 თვეში დაზარალებულად ცნობილია 540 პირი, ამათგან 533 ქალია, 1 ტრანსგენდერი ქალი, ხოლო 6 კაცი.²⁷

²⁵ იქვე

²⁶ ქალთა მიმართ ძალადობის ეროვნული კვლევა საქართველოში, 2017. <<http://gender.geostat.ge/gender/img/publicationspdf/National%20VAW%20Study%20Report%20Geo.pdf>> [23.01.2023].

²⁷ საქართველოს პროკურატურის 2023 წლის 6 თვის საქმიანობის ანგარიში.

4.2. სასამართლო პრაქტიკის ანალიზი

სასამართლოების მიერ დისკრიმინაციის ნიშნით ჩადენილ დანაშაულებზე მსჯავრდებულ პირებში ჭარბობს იმ პირთა რაოდენობა და ხვედრითი წილი, რომელთაც დანაშაული ჩადენილი აქვთ გენდერის ნიშნით შეუწყნარებლობის მოტივით.

აღსანიშნავია, რომ 2022 წელს 2021 წელთან შედარებით 120%-ით არის გაზრდილი იმ მსჯავრდებულთა რაოდენობა, რომელთა მიმართ სასამართლოს მიერ, როგორც პასუხისმგებლობის დამამძიმებელი გარემოება გამოყენებულია სსკ-ის 53¹ მუხლის პირველი ნაწილი და ის ძირითადად დაკავშირებულია იმ მსჯავრდებულთა რაოდენობის ზრდასთან, რომელთაც დანაშაული ჩადენილი აქვთ გენდერის ნიშნით შეუწყნარებლობის მოტივით, რომელიც იზრდება საანგარიშო წლების მიხედვით. სტატისტიკური მონაცემების მიხედვით სსკ-ის 53¹ მუხლის პირველი ნაწილის გამოყენება ძირითადად ხდება ოჯახში ძალადობის, ოჯახის წევრის მიმართ მუქარის დანაშაულებისათვის მსჯავრდებულ პირებთან მიმართებით, რომელთა რაოდენობა 2022 წელს გაზრდილია 2021 წელთან შედარებით.²⁸

გენდერის ნიშნით შეუწყნარებლობის მოტივით
დანაშაულის ჩადენა

ძირითად შემთხვევაში, შეუწყნარებლობის მოტივით ჩადენილ დანაშაულებთან დაკავშირებით, სასამართლო სასჯელის სახით იყენებს თავისუფლების აღკვეთას ან პირობით მსჯავრს. უნდა აღინიშნოს, რომ 2022 წელს 2021 წელთან შედარებით შეუწყნარებლობის მოტივით ჩადენილი დანაშაულებისათვის მსჯავრდებულ პირებთან მიმართებით სასამართლოს

²⁸ დისკრიმინაციის ნიშნით შეუწყნარებლობის მოტივით ჩადენილი დანაშაულის სტატისტიკის ერთიანი ანგარიში – 2022 <https://www.geostat.ge/media/51737/diskriminacia_2022.pdf> [21.09.2023]. დისკრიმინაციის ნიშნით შეუწყნარებლობის მოტივით ჩადენილი დანაშაულის სტატისტიკის ერთიანი ანგარიში-2021 <https://www.geostat.ge/media/43558/diskriminaciis-niSniT_2021.pdf> [21.09.2023].

მიერ გამოყენებულ სასჯელებში გაზრდილია თავისუფლების აღკვეთის და შემცირებულია პირობითი მსჯავრის გამოყენების ხვედრითი წილი.²⁹

მნიშვნელოვანია დისკრიმინაციის ნიშანზე მსჯელობა პირის ბრალდების შესახებ დადგენილებასა და, შესაბამისად, სასამართლოს მიერ გამოტანილ განაჩენში, იმისთვის, რომ ქმედებას სწორი კვალიფიკაცია მიეცეს და შესაბამისად, სისხლის სამართლის კოდექსის 53¹ მუხლზე მითითებით, განისაზღვროს ადეკვატური სასჯელი.

ბოლო წლების განმავლობაში სასამართლო განაჩენებში სულ უფრო ხშირად გვხვდება მსჯელობა დისკრიმინაციის მოტივზე, განსაკუთრებით ოჯახში ძალადობის საქმეებში.

მაგალითად, მკვლელობის საქმის ერთ-ერთ განაჩენში, სასამართლო დადგენილად მიიჩნევს იმ ფაქტობრივ გარემოებას, რომ მსხვერპლის ნებისმიერი ქმედება უნდა ყოფილიყო წინასწარ შეთანხმებული ბრალდებულთან და რომ მოკლული ქალი უნდა დამორჩილებოდა ბრალდებულის მიერ დადგენილ წესებს. სასამართლო დაეყრდნო მონმეთა ჩვენებებს, რომ ბრალდებული დაზარალებულს სულ აკონტროლებდა, გარდაცვლილს უფლება არ ჰქონდა სახლიდან ისე გასულიყო, რომ მისთვის არ ეცნობებინა, ასევე, სახლიდან გასულ მსხვერპლს ბრალდებული დროს უნიშნავდა, მას უფლება არ ჰქონდა რაიმე გაეკეთებინა მეუღლესთან შეთანხმების გარეშე. ბრალდებული ხშირად უყვიროდა მას და აყენებდა სიტყვიერ შეურაცხყოფას. ამიტომ, სასამართლომ მიიჩნია, რომ მკვლელობას ჰქონდა მაკვალიფიცირებელი ნიშანი გენდერული დისკრიმინაციის სახით, რაც გათვალისწინებულია სსკ-ის 109-ე მუხლის „თ“ ქვეპუნქტით. სასამართლო განმარტავს, რომ „მასში იგულისხმება შემთხვევა, როცა მკვლელობის მოტივია მსხვერპლის გენდერული კუთვნილება. ამდენად, აუცილებელია დადგინდეს, რომ მკვლელობის დომინანტი მოტივი სწორედ დაზარალებულის გენდერული კუთვნილება იყო.“³⁰

ამავე განაჩენში სასამართლო მსჯელობს, რომ დანაშაულის აღნიშნული დამამძიმებელი ნიშნით კვალიფიკაციის დროს აუცილებელია დადგინდეს, რომ პირს შეცნობილი ჰქონდა ამგვარი მაკვალიფიცირებელი ნიშანი და აღნიშნულს მოიცავდეს მისი განზრახვა. მოცემულ შემთხვევაში კი მკვლელობის დომინანტი მოტივი სწორედ დაზარალებულის გენდერული კუთვნილება გახდა, რაც გამოიხატებოდა იმაში, რომ „ბრალდებული გარდაცვლილს აღიქვამდა, როგორც მის საკუთრებას, რომელსაც არ ჰქონდა უფლება მისი შეხედულებისამებრ გადაეწყვიტა როდის, რამდენი ხნით და სად წავიდოდა, რომ ყოველი მისი ნაბიჯი შეთანხმებული უნდა ყოფილიყო ბრალდებულთან და რომ გარდაცვლილი უნდა დამორჩილებოდა მის მიერ დადგენილ წესებს. ამდენად, სასამართლოს დადგენილად მიაჩნია, რომ მკვლელობა განპირობებული იყო გენდერული სტერეოტიპების გავლენით, ოჯახში მამაკაცის უპირატესი მდგომარეობის დემონსტრირების სურვილითა და მესაკუთრული დამოკიდებულებით“.³¹

აღნიშნულის საპირისპიროდ, სხვა სისხლის სამართლის საქმეში, მოსამართლემ არ გაიზიარა გენდერის ნიშნით ოჯახის წევრის მიმართ მკვლელობის მცდელობა, და აღნიშნა, რომ ამ ფაქტს სჭირდება განსაკუთრებული მტკიცება და ფაქტებისა და გარემოებების თანხვედ-

²⁹ დისკრიმინაციის ნიშნით შეუწყნარებლობის მოტივით ჩადენილი დანაშაულის სტატისტიკის ერთიანი ანგარიში – 2022 <https://www.geostat.ge/media/51737/diskriminacia_2022.pdf> [21.09.2023]. დისკრიმინაციის ნიშნით შეუწყნარებლობის მოტივით ჩადენილი დანაშაულის სტატისტიკის ერთიანი ანგარიში-2021 <https://www.geostat.ge/media/43558/diskriminaciis-niSniT_2021.pdf> [21.09.2023].

³⁰ სიღნაღის რაიონული სასამართლოს 2023 წლის 29 მაისის განაჩენი, საქმე №1/6-23.

³¹ სიღნაღის რაიონული სასამართლოს 2023 წლის 29 მაისის განაჩენი, საქმე №1/6-23.

რა. თუმცა, სასამართლო სხდომაზე დაზარალებულმა დაადასტურა, რომ ბრალდებულს „ყოველთვის ჰქონდა ის დამოკიდებულება, რომ თვითონ მამაკაცია. მას ყველაფრის უფლება აქვს და მან უკეთ იცის მე რა მჭირდება, ვისთან ვიმეგობრო, ღიზიანდებოდა ჩემგან მიცემულ რჩევებზე, რადგან მე ქალი ვარ და ის მამაკაცია, არ მოსწონდა ნათესავეებთან, რომ წავსულიყავი, აუცილებლად მისი ნებართვა უნდა მქონოდა, ასევე აპროტესტებდა ხელში სულ რატიომ მეჭირა და ამონმებდა ჩემს ტელეფონს, თვლიდა, რომ მე მისი საკუთრება ვიყავი და როგორც უნდოდა ისე მომექცეოდა და ყველა ცემის მიზეზი სწორედ ეს იყო...“. აღნიშნული დაადასტურა სასამართლოში ჩვენების მიცემის დროსაც.

ასევე, როგორც მონმეებმა განმარტეს, დაზარალებულს ეშინოდა, რომ ბრალდებული მიუვარდებოდა სახლში და სცემდა, „როგორც მამაკაცი და მასზე სრულუფლებიანი პირი. როგორც ასე ვთქვათ მისი ბატონი, თითქოს უფლება ჰქონდა, რომ ეცემა, შეურაცხყოფა მიეყენებინა და ს.-ს ხმა არ უნდა ამოელო...“³²

ამავე დროს, აღსანიშნავია, რომ მნიშვნელოვანი და საყურადღებო არამხოლოდ დანაშაულის მოტივი და სწორი კვალიფიკაცია, არამედ ბრალდებულის პასუხისგებაში მიცემის შემდეგ დაზარალებულზე შემდგომი ზემოქმედების თავიდან აცილება, ვინაიდან ხშირად, ზენოლა მსხვერპლზე, არ მისცეს ჩვენება მოძალადის წინააღმდეგ, სწორედ მის მიმართ არსებული სტერეოტიპული და მადისკრიმინირებელი დამოკიდებულების გაგრძელებაა.

5. დასკვნა

დასკვნის სახით, შეგვიძლია ვთქვათ, რომ ბოლო წლების განმავლობაში მნიშვნელოვნად შეიცვალა სამართალდამცავთა და სასამართლოს მიდგომა სისხლის სამართლის საქმეებში გენდერული დისკრიმინაციის მოტივის იდენტიფიცირების მიმართულებით. პრაქტიკამ აჩვენა, რომ ქალთა მიმართ ძალადობის, ოჯახური დანაშაულის და ფემიციდის საქმეთა გამოძიების თუ სასამართლო განხილვისას ყურადღება ექცევა გენდერული დისკრიმინაციის მოტივის გამოკვეთას. თუმცა, ამ მიმართულებით, პრაქტიკაში კვლავ არსებობს განსხვავებული მიდგომები და გამოწვევები.

პრაქტიკულად, ქალთა მიმართ ძალადობის ყველა საქმეზე უნდა დადგინდეს დანაშაულის ჩადენის მოტივი ხომ არ იყო მოძალადის აგრესია ქალის სტერეოტიპულად აღიარებული როლისა და „ტრადიციების“ საწინააღმდეგო ქცევისადმი, ქალისა და მამაკაცისათვის „საპატიებელი“ საქციელის სრულიად სხვადასხვაგვარი შეფასება, „ღირსების სახელით“ აღდგენილი სამართლიანობა, ძალაუფლების დემონსტრირება და ქცევის კონტროლი და ასე შემდეგ. პროკურორმა და მოსამართლემ, შესაბამისად, პირის ბრალდების შესახებ დადგენილებასა და განაჩენში უნდა იმსჯელონ აღნიშნულ მოტივზე, მოძალადის ქმედებას მიეცეს შესაბამისი კვალიფიკაცია და განხორციელდეს სათანადო, კანონით გათვალისწინებული რეაგირება.

გენდერული დისკრიმინაციაა ამ მოტივით ჩადენილი დანაშაულის მიზეზიც და შედეგიც. სტერეოტიპული, დისკრიმინაციული და არატოლერანტული მიდგომა ხშირად ხდება ძალადობის მიზეზი და ამავე დროს, დისკრიმინაციის ნიშნით შეუწყნარებლობით ჩადენილი ძალადობა თავად ქმნის გარემოს დისკრიმინაციისთვის. ამიტომ, ყურადღება უნდა გამახვილდეს – პირველ რიგში, დანაშაულებრივი ქმედების მოტივის სწორად დანახვაზე, ამ მოტივის

³² თბილისის საქალაქო სასამართლოს 2021 წლის 29 მარტის განაჩენი, საქმე №1/4487-20.

განმაპირობებელი სტერეოტიპული და მადისკრიმინირებელი ფაქტორების დადგენაზე, ცნობიერების ამაღლება და დანაშაულზე ეფექტიან რეაგირებაზე, რაც სამართალდამცავთა და სასამართლოს მხრიდან მგრძობიარე დამოკიდებულებაში, პასუხისმგებლობის ადეკვატური ზომის დაწესებასა და დაზარალებლის გაძლიერებაში გამოიხატება.

ბიბლიოგრაფია:

1. საქართველოს კონსტიტუცია, 24/08/1995.
2. საქართველოს 2018 წლის 23 მარტის კონსტიტუციური კანონი №2071.
3. საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსი, 1999 წლის 22 ივლისი.
4. ბაქრაძე მ., კვირიკაშვილი მ., მერებაშვილი ნ., პრაქტიკული სახელმძღვანელო მოსამართლეებისა და პროკურორებისათვის მართლმსაჯულებისადმი ქალთა ხელმისაწვდომობის საგარანტიოდ, 2016, 41-42.
5. მესხი მ., ოჯახში ძალადობა – პრობლემის მორალური და სამართლებრივი ასპექტები, თსუ საერთაშორისო სამართლის ყურნალი, 2011.
6. სიღნაღის რაიონული სასამართლოს 2023 წლის 29 მაისის განაჩენი, საქმე №1/6-23.
7. თბილისის საქალაქო სასამართლოს 2021 წლის 29 მარტის განაჩენი, საქმე №1/4487-20.
8. საქართველოს პროკურატურის 2023 წლის 6 თვის საქმიანობის ანგარიში.
9. დისკრიმინაციის ნიშნით შეუწყნარებლობის მოტივით ჩადენილი დანაშაულის სტატისტიკის ერთიანი ანგარიში, 2022, <https://www.geostat.ge/media/51737/diskriminacia_2022.pdf> [23.01.2023].
10. გენდერული დისკრიმინაციის მოტივი ქალთა მიმართ და ოჯახში ძალადობის საქმეებში, 2022, <<https://pog.gov.ge/uploads/a97a2799-genderuli-diskriminaciis-motivi-2022.pdf>> [23.01.2023].
11. დისკრიმინაციის ნიშნით შეუწყნარებლობის მოტივით ჩადენილი დანაშაულის სტატისტიკის ერთიანი ანგარიში, 2021, <https://www.geostat.ge/media/43558/diskriminaciis-niSnIT_2021.pdf> [23.01.2023].
12. საქართველოს პროკურატურის 2020 წლის საქმიანობის ანგარიში, 2021. <<https://pog.gov.ge/uploads/42f3329b-saqarTvelos-prokuraturis-saqmianobis-2020-wlis-angarishi.pdf>> [23.01.20 23].
13. კაცები, ქალები და გენდერული ურთიერთობები საქართველოში: საზოგადოების აღქმა და დამოკიდებულება, 2020,
14. <https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/migration/ge/UNDP_GE_DG_gender-survey_report_2020_geo.pdf> [23.01.2023].
15. ქალთა მიმართ ძალადობის ეროვნული კვლევა საქართველოში, 2017, <<http://gender.geostat.ge/gender/img/publicationspdf/National%20VAW%20Study%20Report%20Geo.pdf>> [23.01.2023].
16. Gender aspects, Gender and Domestic abuse, Michele Burman <<https://www.improdova.eu/project/gender/index.php>> [23.01.2023].
17. Violence against women <https://www.who.int/health-topics/violence-against-women#tab=tab_1> [23.01.2023].
18. The Council of Europe's Istanbul Convention on Violence against Women, 11/05/2011.
19. UN Convention on the elimination of All Forms of Discrimination against Women, General Recommendation №19, 1992.
20. UN Convention on the elimination of All Forms of Discrimination against Women, part 1, article 1, 18/12/1979.
21. Johnson M., Leone J., The Differential effects of intimate terrorism and situational couple violence: Findings from the National Violence Against Women Survey. Journal of Family Issues, 2005.

22. Johnson MP., Conflict and control: Gender symmetry and asymmetry in domestic violence. *Violence against Women*, 2006.
23. Stark E., Reply to Michael P. Johnson's conflict and control: Gender symmetry and asymmetry in domestic violence. *Violence against Women*, 2006.
24. Halime Kilic v. Turkey, N63034/11; 28/06/2016.
25. M.G. v. Turkey, №646/10; 22/03/2016.
26. Durmaz v. Turkey, №3621/07; 13/02/2015.
27. Opuz V. Turkey, №33401/02; 09/06/2009.